Fantezi değil politik mücadele zamanı

■ "Cinayeti Gördüm" ve "Mırıldandığım Öyküler"in yazarı, Latin Amerika edebiyatının en önemli isimlerinden Julio Cortázar 89 yıl önce bugün doğdu.

■ Cortázar'la, öldüğü yıl olan 1984'te The Paris Review dergisinden Jason Weiss'in yaptığı röportajı yayımlıyoruz.

Julio Cortázar. Kimilerine göre Latin Amerika edebiyatının en büyük yazarı. İspanyolca edebiyatın en yaratıcı yazarlarından biri olduğu kuşkusuz. Adı gerçek edebiyat tutkunlarının yüreğini titreten, has edebiyatla özdeşleşmiş bir yazar o. Ülkemizde yazdıklarına çok yakın, nitelikli bir okur çevresi var. Hayatının büyük bölümünü sürgünde, Paris'te sürmek zorunda kaldı. İspanyolcadan başka tek sözcük yazmadı. Üstelik gerçek bir enternasyonalist. Latin Amerika'nın siyasal acılarını derinden yaşadı, paylaştı.

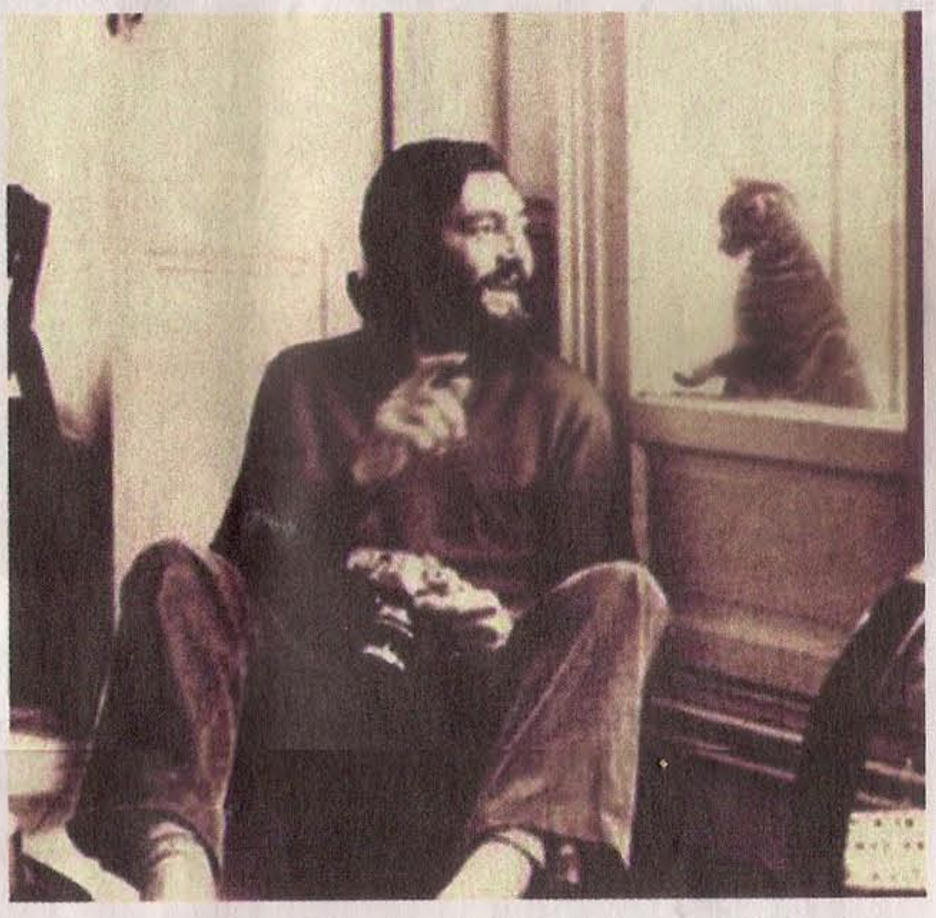

Son yıllarda zamanınızın çoğunu Latin Amerika'daki bağımsızlık mücadelelerini desteklemekle geçiriyorsunuz. Bu durum gerçekle fantastik dünyayı birbirine daha çok yakınlaştırmanıza yardımcı olup, sizi daha ciddi bir insan haline getirdi mi?

Ben "ciddiyet" fikrini pek sevmiyorum, çünkü ciddi bir insan değilim. En azından, ciddi adam ya da ciddi kadın dediğimizde kastettiğimiz anlamda ciddi biri değilim. Ama şu son birkaç yılda, Arjantin, Şili, Uruguay, hepsinden öte Nikaragua gibi Latin Amerika rejimleri konusunda gösterdiğim çabalara öylesine kaptırdım ki kendimi, birkaç öykümde bu konulara değinirken fantastik anlatımı gerçekliğe çok yakın bir biçimde kullandım bence. Bu yüzden, eskisi kadar özgür hissetmiyorum kendimi. Demem o ki, otuz yıl önce aklıma ne gelirse yazar, yazdıklarımı da sadece estetik ölçütlere göre değerlendirirdim. Şimdi, her şeyden önce bir yazar olduğum için yine estetik ölçütlere göre değerlendirmeye devam ediyorum, ama ben artık acı çeken, kafası Latin Amerika'daki durumla son derece meşgul olan bir yazarım. Dolayısıyla bu endişe bilerek ya da bilmeyerek yazılarıma da sızıyor. Aslına bakılırsa, ideolojik, politik sorunlara açık bir biçimde atıflarda bulunmasına karşın, hikâyelerim özü itibariyle hep aynı kaldı. Bunlar hâlâ fantastik hikâyeler. Taraflı, bugünkü deyişle angaje bir yazar için sorun yazarlığa devam edebilmektir. Eğer yazdıkları politik bir içerik taşıyan basit bir edebiyata dönüşürse, bu alelade bir durum olur. Birçok yazarın başına gelen de budur şimdiye kadar. Yani asıl mesele dengeyi kurabilmektir. Bana gelince, benim yaptığım şey her zaman için edebiyat olmalı, elimden gelenin en iyisini yapmak... Hatta mümkün olanı da aşma... Ama aynı zamanda, bu yazıları güncel gerçekliklerle harmanlamak. İşte bu dengeyi kurmak çok zor. "Deshoras" kitabımda farelerle ilgili olan, aslında Arjantin gerillalarına karşı verilen mücadeleyi anlatan "Sataras" adlı öyküyü yazarken, asıl amacım sadece politika düzeyine bağlı kalmaktı.

Bu tür öykülerinize ilişkin ne gibi tepkiler aldınız? Edebiyat çevresinden aldığınız tepkilerle politika çevresinden aldığınız tepkiler arasında çok fark var mıydı

Elbette vardı. Latin Amerika'da politikayla hiç ilgilenmeyen burjuva okuyucular ya da sağcıların safında olan okuyucular benim zihnimi kurcalayan sorunlara, yani sömürü, baskıcılık gibi konulara hiç aldırmıyor. Bu insanlar yazılarımın çoğu kez politik bir hale gelmesine hayıflanıyor. Ama onların dışında, benimle aynı duyguları, aynı mücadele ihtiyacını paylaşan gençlerle edebiyat âşığı olan okuyucular bu yazılarımı da seviyor. Kübalılar "Meeting"i beğeniyor. "Solentiname'da Kıyamet"i de Nikaragualılar tekrar tekrar büyük bir zevkle okuyor.

'BUGÜN BANA MALZEME VEREN ŞEY ORDU'

Politikayla bu kadar ilgilenmenize yol açan şey nedir?

Latin Amerika'daki ordu benim işime daha sıkı sarılmamın asıl nedeni. Onlar çekilmiş olsaydı, bir değişiklik olsaydı, o zaman biraz durulup dinlenir, yalnızca yazınsal nitelik taşıyan şiirler, öyküler yazardım. Ama şu durumda bana işleyecek malzeme veren şey bu ordu.

Fantastik dünyaya olan ilginiz ne zaman başladı? Çok gençken mi?

Çocukluğumda başladı. Sınıf arkadaşlarımın çoğunda fantastik duyusu yoktu. Her şeyi oldu gibi kabulleniyorlardı. Bu bir bitkidir, şu bir koltuktur... Ama benim için, nesnelerin o tanımları yeterli değildi. Annem beni her zaman teşvik etti bu konuda. "Hayır, böyle olmaz; ciddi olmalısın," demek yerine hayal gücümü kullandığım için memnundu. Fantastik dünyaya yöneldiğim zaman bana kitaplar vererek yardımcı oldu. Edgar Allan Poe'yu ilk okuduğumda henüz dokuz yaşındaydım. Kitabı gizlice alıp okudum, çünkü annem onu okumamı istemiyor, bunun için fazla küçük olduğuma inanıyordu. Haklıydı da. Kitap beni gerçekten korkutmuştu da, üç ay boyunca hasta gibi dolaşmıştım; çünkü yazılanların gerçek olduğuna yürekten inanmıştım. Fransızların deyişiyle dur comme fer... Fantastik öğeler bana göre tamamen doğaldı. Bundan en ufak bir kuşku duymamıştım. O tür kitapları arkadaşlarıma verdiğimde, "Yok, biz kovboy öykülerini tercih ediyoruz," diyorlardı. Buna da anlam veremiyordum. Ben doğaüstü, fantastik dünyayı yeğliyordum.

KÜBA DEVRİMİ SAYESİNDE...

Latin Amerika sorunlarının farkına varmanızı sağlayan şeyin Küba Devrimi olduğunu sık sık belirtiyorsunuz.

Evet, şimdi de aynı şeyi söylerim.

"A Manual for Manuel"den sonra herhangi bir roman üstüne çalıştınız mı?

Hayır, nedeni de gayet açık: siyasi konularla ilgili çalışmalarım. Bana göre roman yazmak yoğunlaşmayı gerektirir, yaptığın işi yarım bırakmadan sakince çalışmak için en az bir yıl kadar bir zaman gerektirir. Ben ise şimdilik bunu yapamam. Bir hafta önce sorsaydınız, üç gün içinde Nikaragua'ya gitmek zorunda olacağımdan habersizdim. Oradan geri döndüğümde de sırada beni neyin beklediğini bilmiyor olacağım. Ama bu roman çoktan yazıldı. Bu roman benim rüyalarımda. Romanın içinde neler olacağını bilmiyorum, ama ana fikir zihnimde. Tıpkı hikâyelerimde de olduğu gibi, bunun epey uzun, çok olmasa da bazı fantastik unsurlarla dolu bir roman olacağını biliyorum. Umarım hayat bana ihtiyacım olan kimsesiz bir ada, kimsesiz bir oda da olabilir, bir yıllık süre verir. Gel gör ki bu herifler, yani Honduraslılar ile Reagan Nikaraua'yı yiyip bitirirken bu adaya ulaşamam. Yazmaya başlayamadım, çünkü zihnim sürekli bu meselelerle meşgul olacaktı. Yazmak en önemli öncelik olmalı.

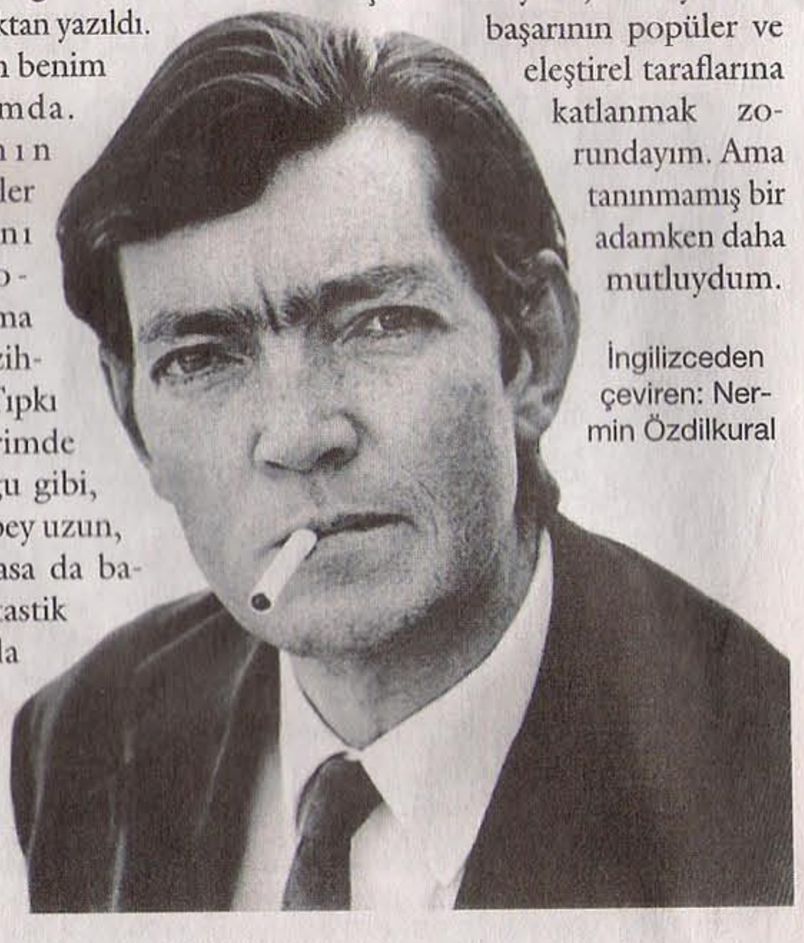

İNSAN YAZMAYA MAHKÛMSA YAZAR

Yazmak gerçek hayatla edebiyatı dengelemeyi gerektirdiği için epeyce zordur elbette.

Hem öyle hem değil. Bu sizin önceliklerinizin ne olduğuna bağlı. Demin de söylediğim gibi, önceliğiniz bir birey olarak manevi (ahlaki) sorumluluğunuzu yerine getirmekse durum böyledir. Ama, "Ah romanımı yazmak istiyorum ama evimi satmak zorundayım, hem sonra vergiler de var. Ne yapabilirim ki?" diye yakınan birçok kişi tanıyorum. "Bütün günümü ofiste çalışarak geçiriyorum, kitap yazmamı nasıl beklersiniz?" gibi bahaneler duyuyorum. Bense sabahtan akşama kadar UNESCO'da çalıştıktan sonra eve gelip Hopscotch'u yazdım. İnsan yazmak isterse yazar; yazmaya mahkûmsa yazar.

Ün, başarı çok hoşunuza gidiyor mu?

Yazdıklarımla geçinebildiğim için mutluyum, bu yüzden başarının popüler ve eleştirel taraflarına katlanmak zorundayım. Ama tanınmamış bir adamken daha mutluydum.

İngilizceden çeviren: Nermin Özdilkural